

Методичний коментар до уроку “Мелодії України”

Такі різні настрої

Незвичне привітання

Кожний урок з акцентом на музичне мистецтво пропоную починати з привітання-імпровізації. Це допомагає налаштуватися на урок, закріпити матеріал, показати дітям, що їм до снаги творчі завдання, які зазвичай виконують музиканти.

- Як ви думаєте, що це за дивне таке привітання: “Добрий, добрий, добрий, добрий, добрий день!”? Ці слова не промовляються, як ми робимо зазвичай, а наспівуються. Маємо вітальну пісеньку!
- Привітайтеся з однокласниками, наспівуючи слова на веселу мелодію. Наприклад, на мелодію пісні “[Літо](#)” (музика Анни Олейнікової).

Запропонуйте дітям стати в коло, станьте разом з ними і додайте рухи.

- Як вам більше подобається вітатися — як зазвичай, словами, чи наспівуючи?
- Пригадайте знайомі мелодії або вигадайте свою та привітайтеся, наспівуючи. Чи вдасться комусь пригадати українську народну мелодію?
- Яке привітання найбільше сподобалося однокласникам? А кожному учню?

Настрій у музиці

Заспівайте з учнями створену на основі української скоромовки розспівку “[Бик тупогуб, тупогубенький бичок](#)” (музика Світлани Садовенко). Як тільки побачите, що діти добре виконують розспівку, ускладнюйте завдання — пришвидшуйте темп, пропонуйте співати а капела та з акомпанементом соло, дуєтом (першу половину голосніше співає один виконавець, другу — інший), групами чи всім разом.

Цікавим для дітей буде додавання ритмічних плескань у долоні або притупувань, що буде корисним для формування координації рухів зі співом у ритмічно-мовно-руховому розвитку учнів.

Запропонуйте дітям пригадати українські народні пісні та наспівати їх.

- Який настрій у кожної з них?
- Які рухи до них пасують?

Знайомимося з композитором

Сучасний український композитор і музикознавець, Герой України Мирослав Скорик народився на Західній Україні, з дитинства милувався красою Карпат.

До систематичних занять музикою Мирослава заохотила відома українська оперна співачка Соломія Крушельницька. За її порадою він починає навчатися у Львівській музичній школі-десятирічці при Львівській консерваторії.

У 1948 р. родину Скориків було репресовано та вислано в Сибір за неправдивим звинуваченням. На засланні Мирослав Михайлович продовжує свою освіту. Вчиться гри на фортепіано в учениці Сергія Рахманінова Валентини Канторової, навіть виїздить

на різні конкурси. Також опановує гру на скрипці під керівництвом батька своєї однокласниці Володимира Панасюка.

Лише в 1953 р. репресії послабилися і Мирослав зміг повернутися до Львова та вступити до Консерваторії.

Нині Мирослава Скорика знає весь світ. Твори композитора виконуються в США, Канаді, Австралії, Франції, Німеччині, Австрії, Польщі, Чехії, Словаччині, Росії, Грузії, Вірменії, Прибалтійських країнах. Він часто виконував власні твори — як диригент і піаніст.

Мирослав Скорик — один з найяскравіших представників сучасного покоління композиторів. Його музика, поєднуючи в собі яскравий національний колорит і сучасну музичну техніку, збагатила репертуар багатьох українських і зарубіжних виконавців і колективів. Його називають генієм нашого часу.

Мелодія

“Мелодія” Мирослава Скорика — один з найвідоміших творів композитора. Його називають духовним гімном України. Він звучить у День пам’яті жертв голодоморів в Україні, День пам’яті жертв політичних репресій, День пам’яті та примирення тощо. “Мелодія” звучить на різні “голоси”: у виконанні фортепіано і скрипки, для яких була написана, а також в найрізноманітніших аранжуваннях: для симфонічного оркестру, а капела, бандури тощо.

Іноді Мирослава Скорика запитували, як йому вдалося написати такий упізнаваний твір. Він відповідав, що ніхто не може заздалегідь знати, що сподобається слухачеві — професіонал має завжди викладатися на повну.

Музика звучить як схвильований ліричний монолог, як некваплива розмова зі слухачем. Упізнаваною “Мелодію” зробила напрочуд влучно знайдена мелодична ідея, часом вона схожа на імпровізацію, а у вибагливому візерунку твору немало раптових “переключень”, змін ритму тощо.

Послухайте “Мелодію” Мирослава Скорика у виконанні різних музичних інструментів.

- Як ви думаєте, про що розповідає нам композитор?
- Який настрій у музики? Доберіть фотографії до музики — створіть відеоряд.

Батьківщина сумує, плаче за своїми синами й доньками. Але вона готова боротися, доки не настане мир в усіх куточка нашої країни, доки останній воїн не повернеться додому.

- Що спільного між більшістю музичних інструментів, які ведуть мелодію? Чому обрано саме ці інструменти?
- Яке виконання найбільше сподобалося? Чому?

Обереги

Роздивіться з дітьми картину Олега Шупляка “Обереги”.

- Як ви думаєте, чому художник саме так зобразив наші домівки?
- Чи співзвучні музика і картина?
- Хто оберігає наші домівки?

Музичний настрій

Порівняйте настрої твору Мирослава Скорика “Мелодія” та “Віночка українських пісень”, який слухали на попередньому уроці.

У музики, як і в людини, є настрої — лад. Головні два лади — це музичні антоніми — мажор і мінор. **Мажор** — радість, світло, бадьорість. **Мінор** — сум, задумливість, журба, сумніви.

- Подивіться на фотографії в підручнику (с. 6). Чому авторки підручника вирішили, що вони відображають мажор і мінор?
- Склади свою добірку фотографій або малюнків “Мажор і мінор”.

Знайомся: ритмики

У підручнику запропоновано знакову систему для позначення ритму — ритмики (див. форзац “Музика”). За основу автори підручника взяли систему ритмоскладів, яка допомагає на практиці навчитися правильно відтворювати різні тривалості та дотримуватися пропорцій.

Цю систему придумали в Угорщині в минулому столітті. Нині її активно використовують у перші роки навчання музики, коли закладається ритмічна основа. Авторки розробили власні вправи, а також свою систему ускладнення виконання ритмічних послідовностей.

Ритмики позначають **музичний ритм** — чергування довгих і коротких звуків і пауз між ними (адже і паузи створюють ритм). Якщо учням складно це зрозуміти, виконайте один і той самий ритм без пауз і з паузами — діти одразу відчують різницю.

Знайомимо учнів з ритмиками поступово, спочатку не зіставляючи їх з нотами. Адже так діти зосередяться на тривалостях і правильному виконанні ритму.

Запропонуйте дітям простукати ритм по парті окремо правою і лівою руками, обома руками, проплескати в долоні. Якщо дітям це вдається, підключайте ніжки — спочатку така сама послідовність виконання ритму ніжками, як руками (якщо діти сидять — окремо правою та лівою, обома ногами, якщо діти стоять — ногами почергово). Потім запропонуйте дітям пофантазувати: виконати ритми ногами й руками, а також вигадати власні ритми.

Слухай і малюй

У музиці немає чітких образів, як на картинах, тому для дітей з різними типами сприйняття інформації важливо використовувати асоціації, навіяні різними видами мистецтва. Наприклад, можна запропонувати намалювати музичний настрій — мінор чи мажор, або ж показати його рухами, у танці чи пантомімі.

Адже одним дітям легше висловлюватися словами, для інших важливіший колір, хтось найкраще сприймає і подає інформацію у схемах і таблицях, стихія четвертих — звук і музика, а ще для когось важливий рух.

Майте на увазі, що насправді дуже важко зустріти дитину, яка належить тільки до того чи іншого типу. Йдеться лише про те, який канал сприйняття й вираження є для неї основним, визначальним.

Не забувайте, що курс “Мистецтво” інтегрований, а це означає, що на будь-якому уроці можуть з’явитися елементи будь-якого виду мистецтва.

Тож сміливо використовуйте на уроках елементи різних видів мистецтва. Орієнтуйтеся на ваших учнів, на їхні інтереси, обізнаність, особливості сприйняття інформації.

- *Створіть із дітьми колекцію музичних творів і відеорядів до них (важливо показати дітям, що кожен може почути в музиці щось своє, тому відеоряди до одного твору можуть бути різними);*
- *запропонуйте дітям створити колекцію “Мажор і мінор”, зібравши пісні, музичні твори, картини, світлини, випадки з життя тощо — покажіть дітям, що це не лише музичні поняття.*